

Soto, in 4. d. 2. q. 2. art. 1. Vivald. lib. 2. doct. fid. art. 3. c. 76. & 78. Cevall. in Epist. ad Regem, n. 6. & seqq. Sese, in Epist. ad Regem, n. 9. cum seqq. ubi aliqua reddit, & mirabiles comparationes, ac exempla.

Cessante autem hac causa spirituali, Summus Pontifex non potest temporalis potestate uti contra regimen Regum, & Principum politicum temporalium, Bellarm. de laici, lib. 3. c. 3. Navarr. d. c. novit. n. 21. Molin. de justit. & jur. tom. 1. disp. 29. Frater Francisc. de Sosa, contra incognitum, n. 52. Marta, de jurisd. 1. p. c. 17. Cevall. & Sese, ubi proximè.

Deficiente igitur in Pontifice usu, & exercitio temporalis potestatis necessarium est, illam habere Reges, à Principes supremos, non recognoscentes superiorum in temporalibus, ad bonum regimen, quietem, & tranquillitatem Reipublicæ, pacem, & conservationem vassallorum, illos protegendo, tollendo violentias, & oppressiones quorum proprium officium est, & naturale attributum, inhærens ossibus regiminis, & coronæ à Deo maximo sibi ab origine traditæ, & à principio hujus præludii latè comprobata reliquimus.

PRÆLUDIUM II.

SUMMARIUM.

- 57 Princeps temporalis non recognoscens in temporalibus jurisdictionem, tenetur ita ad protectionem clericorum, sicut laicorum.
58 Clerici dicuntur cives, pars populi, & membra Reipublicæ.
Civium appellatione etiam in statutis clerici veniunt, ibi.
59 Parochus est de universitate & potest uti frui pascuis, & nemoribus civitatis sicut quibus de universitate.
60 Beatus Paulus civis populi Romani fuit nuncupatus, quia pater ejus cum Romanis civilitatem contraxit.
61 Prælatos Hispania, & alias personas Ecclesiasticas de consuetudine teneri ad juramentum fidelitatis Regi præstandum in recognitionem domini ac capitis in temporalibus.
Joannem Pontificem XXII, concessisse Regibus Hispania privilegium jurandi Prælatos fidelitatem, ibidem.
62 Clerici non tam absolute exempti sunt à jurisdictione Regia quin ratione subjectionis, & vicinitatis in temporalibus subsint Principi seculari in ordine ad bonum publicum, & rectum regimen.
63 Privilegium concessum terra, patriæ & Reipublica non solum laicos, sed etiam clericos comprehendit.
64 Clerici tenentur ad observantiam legis politice tangentis bonum universum, & publicum communitatis laicorum, & clericorum.
65 Lex temporalis ratione directiva obligat etiam clericos, quatenus universaliter tangit bonum publicum clericorum, & laicorum.
66 Leges Regias tangentes bonum totius communitatis tenentur observare clerici, cum non tendunt in præjudicium libertatis Ecclesiasticæ.
Clerici sicut in spiritualibus tenentur jura canonica servare, ita in temporalibus à civilibus sanctionibus cœrentibus bonum publicum, discedere non possunt, ibi.
67 Aliud est condere legem particularem circa bona clericorum, aliud generalem, quæ comprehendat temporalia tam laicorum, quam clericorum, cum prima non licet, secunda valet.
Observantia talium legum est necessaria ad pacem Reipublicam, ibidem.
68 Clerici tenentur ad observantiam pragmaticæ taxæ panis sub pena peccati, & restitutionis.
69 Tamen quoad punitionem, & penam exactionem non judex secularis, sed Ecclesiasticus competens est.
70 Supremus Princeps in temporalibus tenetur clericos

- ab oppressione, & violentia eis facta à iudicibus Ecclesiasticis deviare, quia murus est Ecclesiæ.
71 Principis temporales tenentur ex debito officii impartiri brachium, auxilium, & protectionem Ecclesiasticis personis.
Res, & Ecclesiastica persona in tuto esse non possunt, nisi eas regia, & sacerdotalis regat potestas, ibidem.
72 Reges ad hoc sunt in terris dati à Deo, ut tueantur Ecclesiam universalem, & omnes Ecclesias, & Ecclesiasticam libertatem.
Ecclesia, & Ecclesiastici arma non exercent, & ideo indigent defensione & protectione, ibid.
Imperator jurat auxilium, & protectionem Ecclesiæ exhibendam, ibidem.
73 Reges Hispania, & ceteri Catholica reipublica supremi Principes sunt protectores decretorum Concilii Tridentini.
74 Reges Catholici tanquam Christiana religionis protectores possunt assistere per se & sunt Legatos Concilio propter quietem reipublicam.
75 Non solum Principi, sed cuilibet licet injurias & oppressiones sacerdotibus factas, vindicare.
76 Principes sunt tutores reipublicæ.
Definitio tutelæ traditur, ibidem.
77 Princeps supremus iudex conservator subditorum dicitur.
Conservatoris officium est, violentias & injurias notorias tollere, & reprimere, ibidem.

EX hætenus deductis sequitur Principem temporalem supremum in temporalibus eodem modo teneri ad protectionem vi oppressorum clericorum, sicut laicorum, nam cum clerici sint pariter cives, pars populi, & membra reipublicæ temporalis, docet B. in l. 1. num. 11. ff. ad munic. Bald. in cap. 1. de vassal. qui arma bellica deposuit. Oldrald. consil. 22. Nat. consil. 157. num. 8. Marfil. in tract. de bannit. in vers. civitate, n. 116. Tiraq. de primog. q. 94. n. 9. & q. 44. n. 9. latè Petr. Surd. in consil. 1. n. 7. vol. 3. Franc. Marc. decis. Delph. 456. n. 9. p. 1. Vinc. de Franc. decis. 49. num. 4. & num. 5. vol. 1. Greg. Lop. in l. 1. tit. 10. p. 2. Cevall. in epist. ad Reg. sub. n. 22. Alvar. Valaf. consil. 100. n. 2. Bobad. in Polit. lib. 2. c. 18. n. 67. & 181. & num. 308. Mart. de jurisd. 4. p. cas. 1. n. 27. Domin. in c. de his 12. dist. per text. ibi, dicens, quod civium appellatione etiã in statutis, clericis veniunt, refert Burg. de Paz, in l. 3. Tauri, n. 40. fol. 222. alleg. text. quem bonum vocat in l. 5. in princ. tit. 2. p. 1. & in c. si in adiutorium, 11. dist. Nat. in tract. de statuto exclusi sœm. in 3. q. princ. cap. 1. n. 85. Cumian. super ritibus Sicilia, c. 40. n. 280. Baiba. in c. Rodulph. n. 137. de rescript. latè Mart. in tract. de jurisd. 3. p. cent. 1. las. 49. fol. 123. à n. 7. latè Bartol. de Chellan. in consuet. Burgundia, rubric. 13. de forest. §. 5. col. 2. Lucas de Penna, in l. civis. col. 1. Cod. de agricol. & censit. lib. 10. & facit quod dicit Alberi. in l. 1. col. 2. & 3. ff. quod cuiusque universitatis nomine, quod clericus parochiæ sit de universitate & si illum frui posse prout alios cives, pascuis, & nemoribus universitatis, Oldrald. consil. 32. quem refert, & sequitur Boër. decis. 26. ad hoc, n. 21. idem Boër. in decis. 260. n. 2. Joan. Becc. in consuetud. Alvernia, fol. 235. col. 2. Abb. consil. 6. casus super quo lib. 1. plures alios refert Burg. de Paz, ubi proximè, n. 403. tenent etiam copiosè Bellarm. de cleric. cap. 28. vers. tertia propositio Menoch. consil. 1000. n. 27. lib. 10. & consil. 800. n. 21. lib. 8. Aven. de exequen. 2. p. c. 14. nu. 19. Ozasc. decis. 181. Sarm. lib. 7. select. cap. 13. Bobad. ubi supra, n. 222. Farin. tit. de inquisition. q. 8. n. 30. Covarr. reg. possess. 2. p. §. 4. n. 9. Ozasc. decis. 28. à num. 6. Qui etiam probant ex hac ratione clericos teneri tanquam vassallos legem politicam in bonum publicum servare, Probant etiam Doctores, in cap. 1. de vita & honestate cler. & in c. dilect. de for. compet. & in l. 1. ad municip.

ex text. in aurb. quæstor. in prin. & quod dicit text. in §. plebiscitum. insit. de jur. natur. gent. & civil. Greg. Lopex in l. 1. in verb. pueblo claman. in fin. tit. 10. p. 2. & Thom. Gramati in decis. 100. in causa universitatis, n. 18. & ob hanc rationem B. Paulus se nuncupavit civem populi Romani, quia ejus pater cum Romanis civilitatem contraxerat. c. si in adiutorium, 11. d. & ibi glos. & Doctores, Burg. de Paz in l. 3. Tauri, n. 332. & quod veniant clerici appellatione vassallorum Principi naturaliter, & originare, latissimè comprobatur Carolus de Grassis, de effect. cleric. effectu 2. à n. 361. usque ad num. 379. infinitos allegans, ubi plurima congerit, videndus.
61 Et ex hac ratione provenit laudabilis illa consuetudo regni Hispania, Prælatos scilicet, ac personas Ecclesiasticas teneri ad juramentum fidelitatis Regi præstandum in recognitionem Domini, ac capitis in temporalibus. Alvar. Vallaf. consil. 100. in in. Francisc. Top. de potestate Principis secularis, §. 3. n. 13. & post Barda en el fuero de prelatos, n. 10. Carolus de Grassis in tract. de effect. cleric. in præludio, n. 376. post Vallascum ibi. n. 6. tenet Sese in Epistol. ad Regem, n. 114. Olivian. de iure fisci, c. 7. n. 7. & est l. 5. tit. 1. s. part. 1. ibi: Ad esto deben hacer omnenaje lo mas onrrados homes del Reyno que y fueren, assi como los Prælados, y Reos homes, &c. & ibi Greg. ver. los prelatos. Camil. Borrel. de Reg. Cath. præf. c. 46. qui referunt hoc etiam privilegium concessisse Joan. Pontificem XXII. Regibus Hispania; ac ideo licet clerici sint exempti etiam in causis temporalibus à jurisdictione Regia, nihilominus non tam absolute quam ratione subjectionis, & ut cives reipublicæ temporalis, ac membra illius, subsint Principi temporali in ordine ad bonum publicum, & rectum regimen totius communitatis. Navar. manualic. 23. n. 88. Soto in 4. dist. 25. q. 2. Molin. de just. & jur. 1. tom. disputat. 31. vers. sexta concil. Bellarm. lib. 1. de clericis, c. 28. Salced. in addit. ad Bernard. Diaz. cap. 55. num. 5. Prosp. Farinac. in tract. criminum tit. de inquisit. q. 8. n. 30. ergo Princeps supremus tenetur clericos defendere, & à violentiis protegere, quemadmodum ceteros iudices, & Reipublicæ Vassallos.
63 Ex qua ratione provenit, quod cum clerici dicantur cives reipublicæ, privilegium concessum terræ, patriæ, & reipublicæ, non solum laicos, sed etiam clericos comprehendat, Roma. in consil. 80. n. 2. Feli. in cap. Eccl. S. M. num. 76. de institut. Oldrald. in consil. 32. Mart. de jurisd. 4. p. cent. 1. cas. 63. sub n. 5. & 6. latissimè Grassis de effect. cler. effectu 2. n. 371. & latè à n. 361.
64 Et ex hac doctrina, & ab omnibus recepta conclusione, ut clerici subiaceant Principi temporali, ut cives, & membrum reipublicæ; procedit, ipsos teneri ad observantiam legis politice tangentis bonum universum, & publicum communitatis laicorum, & clericorum, prout gravissimi Doctores eam, tenent, tam Theologi, quam Juristæ, Menoch. consil. 1000. Bellarm. lib. 1. de cler. q. 28. vers. tertia propositio, Avenda. de exequend. manda. 2. p. c. 14. n. 19. Maxia ad pragmaticam Regiam, concl. 5. n. 41. Menchaca lib. 1. de succession. creatio. §. 10. num. 648. & ita fuisse iudicatum tenet Chaquer. decis. Pedemont. 181. Menoch. consil. 800. n. 21. lib. 8. probat lex. 54. tit. 6. p. 1. & l. 52. tit. 6. p. 1. l. 1. tit. 25. l. 5. recopil. ibi: Clerigos y personas Ecclesiasticas como seculares. Probat etiam DD. Iupracitati sub num. 59. latè plura per Grassis in tract. de effect. cler. effectu 2. n. 130. & 131. & à n. 166. fol. 430. & iterum à n. 265. plurimos citat.
65 Quia lex temporalis ratione directiva obligat etiam clericos, quatenus universaliter tangit, & respicit bonum publicum, & commune laicorum, & clericorum, quia iustum est, & rationi consonum, ut pars subiciatur conservationi, & utilitati totius universi, prout est reipublicæ temporalis, Covarr. in regul. possessor. 2. p. §. 9. vers. 3. Menoch. d. consil. 800. consil. 1000. Surd. consil. 301. vol. 3. Gutier. lib. 1. p. quæst. fin. Sarmient lib. 7. Selectar. cap. 13. num. 1. Mart. de jurisd. 4. p. q. 1. casu 7. Salgado de protect. Reg.

num. 6. Heronym. Gabriel consil. 37. num. 5. lib. 2. Vincent. de Franc. decis. 9. n. 3. ubi allegat Didacum Perez in l. 2. tit. 2. lib. 1. ordinam. & post Bernard. Diaz Bobadill. in politic. l. 2. c. 18. n. 122. cum seqq. & statim citandi probant, & Grassis in locis proxime citatis.
Quia licet clerici exempti sint à seculari Regia jurisdictione, ut notum est, tamen leges Regias respicientes bonum publicum totius communitatis tenentur observare vi directiva, dummodo non tendant in præjudicium libertatis, & immunitatis Ecclesiasticæ; ita eleganter Victoria in relectione de potestate Ecclesiæ, n. 4. Morla in emp. jur. 1. p. tit. 1. de leg. n. 9. ubi fundant hæc doctrinam, tenet etiam Cevall. in tract. de cognitione per viam violentia, in proemio, c. 4. in princ. & per totum, præcipue à n. 10. ubi dicit quod ex eo quia clerici sint cives reipublicæ temporales, tunc lex civilis, quæ respicit universum bonum & commodum reipublicæ, servanda est ab omnibus, ut tradit Abb. in c. Eccles. n. 20. & 21. de consil. Menoch. d. consil. 1000. volum. 10. Per furd. consil. 1. num. 8. vol. 3. Et est ratio, quia sicut clerici in spiritualibus tenentur jura Pontificia servare, ita in temporalibus, à civilibus functionibus, concernentibus bonum commune omnium civium, descendere non debent, ita Diodor de doctri. Christian. lib. 2. c. 1. proposit. 4. S. Thom. de regim. Principum, lib. 1. c. 12. Bellarm. l. 3. c. 6. Salced. ad Bernard. Diaz. c. 55. vers. sed ut liberè dica, leges enim & statuta, quæ fiunt ad Regni gubernationem, & conservationem, etiam clericos altringunt. Radin. de Majest. Princ. verb. non solum armis decorantur, 2. p. n. 166. cum seqq. Deci in c. Eccles. sanctæ Mariæ, n. 104. de consil. Christoph. de Paz de tenur. 2. p. c. 63. n. 14. plurimos citat Grassis in locis nuper citatis, ubi eleganter plures congerit doctrinas, ad propositum videndus.
Quia aliud est condere legem particularem circa bona clericorum, vel generalem, quæ comprehendat omnia temporalia tam laicorum, quam clericorum; nam in primo casu procedit argumentum, & ratio illius, in secundo verò non, quia lex non respicit in particulari bona clericorum, sed universa bona consistentia in reipublica temporali, quæ sunt sub dominio, & protectione Regis, quoad bonum publicum totius communitatis & sic valida est talis dispositio, & lex, cum non concernat personas principaliter, nec accessorie clericorum, sed bonum publicum totius communitatis, ad eorum mutuum societatem, & uniformitatem, & sic in hoc casu omnes clerici obligantur, quoad vim directivam, in quo omnes Catholici conveniunt, tradit Suarez ubi supra, de leg. lib. 3. cap. 34. Et ratio est, quia uniformis observantia talium legum est necessaria ad pacem reipublicam, & ad observandam inter cives aequalitatem, latissimè Grassis de effect. cleric. effectu 2. à num. 161. & 265.
Ex qua ratione tenendum est, clericos ad observationem pragmaticæ taxæ panis teneri sub pena peccati, & restitutionis, ut docet Joan. Gutier. lib. 2. 1. p. quæst. 18. n. 1. Soto in 4. sententia, distinct. 25. q. c. art. 2. Morla in suo emp. jur. tit. 2. de jurisd. q. 12. n. 12. & in tit. de legib. q. 16. n. 15. Francisc. Vivius. decis. 18. per totam, & Ceval. in Epist. ad Regem nostrum, n. 23. & in lib. 4. com. 899. n. 147. quia illa lex obligat omnes sive ex vi jurisdictionis, quia respicit bonum publicum, sive ex vi rationis directivæ, vel ex utraque causa: latissimè prosequitur Alder. Mascari. de interpret. statu. concl. 1. limit. 6. à num. 340. cum seqq.
Et licet contra hanc rationem, & fundamentum, reprobando Cevall. censet aliud Sese in Epist. ad Regem, n. 112. cum seqq. nihilominus ut vera & recepta ab omnibus tenenda est, & licet clericum obliget vim rationis directivæ, tamen quoad punitionem, & penam impositæ exactionem, iudex secularis non est competens, sed Ecclesiasticus, ita Bellarm. lib. 1. de cler. cap. 28. vers. tertia propositio, Sossa ubi supra, fol. 36. Covarr. prax.

prax. l. c. 34. n. 7. Sarmien. lib. 1. *Seletar. c. 8. Radin. de maiestate Principum*, n. 175. *Surd. supra* n. 31. *Marta de iurisd. 4. p. cent. 1. cas. 1. a. n. 33. & supra*, Vide optime *Grassus de effectib. cler. effect. 2. a. n. 130. & 131.*

70 Et ex hac ratione præmissa, ut Princeps supremus in temporalibus alium non recognoscens teneatur exhibere, & præstare suum auxilium, & protectionem Ecclesiasticis personis oppressis, & violenter à suis iudicibus affectis sequitur, ut manus Regia murus sit Ecclesiæ, ita eleganter *Bellug. in specul. Princip. rubr. 1. §. tractandum*, & est text. in l. 1. tit. 3. lib. 2. *recopil. ibi* *Yà los Reyes, y Principes encomendo Dios la defension de la santa Madre Iglesia*, &c. cui convenit l. si quis in hoc genus, §. si que, C. de sacros. Eccl. ibi: Sit cunctis laudabile factas Sacerdotibus injurias, veluti crimen publicum prosequi. l. *Episcop. C. de Episc. audien. Mart. de iurisd. 1. p. c. 49. a. n. 15.* ubi citat l. *Sanctissimarum*, prope fin. C. de Episcop. & cler. ubi Justin. mandat, omnibus subditis imperio sub poena, ut auxilium, & opem ferant Ecclesiasticis personis, text. etiam in c. cum ad verum 96. dist. text. in c. *Maximianus Episcopus* 23. q. 3.

71 Ac ideo omnes Principes temporales tenentur ex debito officii impartiri brachium, auxilium, & protectionem Ecclesiasticis personis, quia ipsi dicuntur Romanæ Ecclesiæ defensores, ideo Catholicam religionem armis defendere tenentur, cap. *boni Principes* 96. dist. cap. *tributum*, cap. *Principes* 23. q. 8. cap. *Christiani* 23. q. 1. & probatur etiam in clem. 1. de iur. iur. ubi jurant ad iutores Ecclesiæ Catholicæ, prout latè prosequitur multa adducens *Marta, de iur. p. 1. cap. 49. fol. 144.* & attributum Principis in protegendo vi oppressos, præsertim procedere in Ecclesiasticis personis vi oppressis, dixit *Mart. de iurisd. d. 1. p. cap. 48. sub n. 26.* reddens rationem, quia res, & personæ Ecclesiasticæ nequam in tuto esse possunt, nisi eas & Regia, & sacerdotalis regat potestas, cap. *res* 23. q. 5. cap. *fin. 95. d. quapropter* Rex rectè dicitur oppressorum recursus, ut in lib. Regum cap. 22.

72 Reges itaque, Principes & Imperatores debent tueri Ecclesiam universalem, ac singulas omnes Ecclesias, & Ecclesiasticam libertatem, quia ad hoc sunt in terris dati à Deo, ut per text. in cap. *ab Imperatoribus* 23. q. 3. & per alia jura firmat *Cardin. Tusc. practic. conclus. litera R. conclus. 333. num. 10.* & quod defensio potius conveniat Ecclesiæ, & Ecclesiasticis personis, quia arma non exercent, quam aliis, & ideo quoddam Principes temporalis teneatur Ecclesiam, sive particularem, sive universalem, tueri, probat *Marc. Anton. Genueensis tract. de Eccl. seu praxis Eccl. q. 63. n. 2. & 3.* ubi quod ad hoc auxilium, & protectionem exhibendam jurat Imperator *ex clem. 1. de iur. iur.*

73 Hinc est, quod Reges Hispaniæ, & ceteri Catholicæ reipublicæ supremi Principes sunt protectores decretorum Concilii Tridentini. ut eo patet in sess. 25. cap. 20. ibi, ad pietatem, religionem Ecclesiasticamque protectionem existant. Et constat ex d. l. fin. C. de summa Trinit. & fide Cathol. & ant. quomodo oport. Episc. col. quibus dicitur, Regiam potestatem ad hoc inter cætera esse institutam, ut Sanctorum Patrum decreta saluberrima, executioni demandari faciant, & inviolabiliter observari; docet *Bellarmin. l. 3. cap. 18. de laicis, fol. 1343.*

74 Et hanc ob fundamentalem, rationem, eleganter resolvit *Anton. Cuchus lib. 2. institut. major. tit. 3. de Concil. Oecumenico*, n. 36. quod Principes possunt per se, & suos legatos interesse, & assistere dicto Concilio, propter quietem, & tranquillitatem, ne respublica turbetur tanquam Christianæ religionis protectores, cujus hæc sunt verba *ibi*; Eruntque hæc Principum secularium partes præcipuæ, ut Concilii quietem, & tranquillitatem autoritate, ac, si opus fuerit, armis tueantur, foveant, & tegant, turbatores longè submoveant, cui sit pax, & disciplina Ecclesiæ solvatur, ille à Principibus

rationem sit exacturus, qui eorum potestati suam Ecclesiam commendavit. Et quod sic observatum fuit in Conciliis Hispaniæ celebratis, ut in eis ad ejus protectionem adlitterit Regum auctoritas, singulorum Conciliorum verbis, & testimonio comprobatur, & latius prosequitur *Cevall. in tractat. de cognitione per viam violentiæ, in proemio, cap. 9. a. num. 70. cum sequentibus.* Sed præceteris multis citatis rationibus, & auctoritatibus exornat *Valdes. in tractatu de dignitate Regis Hispaniæ, cap. 1. per totum, & num. 8.* Convocator. Concilii Tridentini IV. sess. 16. *Eugubinus, de reparatione fidei, lib. 5. signo 13. cap. 8. cum sequentibus.*

Si enim ex d. l. hoc genus, §. si que, C. de sacros. Eccl. 75 & *Mart. supra* cunctis sit licitum injurias, & oppressiones factas Sacerdotibus, (ut jus publicum) vindicare, & prosequi, quanto magis ipsi Regi hoc permittendū, cui proprium officium est, vi oppressos liberare, & ad hoc, regimen à Deo fuit concessum, ut supra diximus, cuique principaliter interest, ne hujusmodi oppressiones fiant, probat text. in l. 2. tit. 10. p. 2. ibi: *Que pues el Principe es cabeza de todos, que se debe deder del mal, que recibem assis como de sus miembros, y que entouces sera sumuro, y amparo de todos.* & l. 2. tit. 1. p. 2. ibi: *Como quier que sea Senor de todos los del Imperio, para ampararos de fuerça è mantenerlos en justicia, & probatur in l. 26. tit. 14. p. 2. ibi: El Rey es cabeza, vinda, y mantenimiento de los vassallos, y el quien no sirviere a su Rey, quitaria a Dios su Vicario, y a al Reyno su cabeza, y al pueblo su vida.*

Principes enim sunt tutores reipublicæ, ut dicit *Seneca lib. 1. cap. 4. de clement. ad Neronem*, & *Franc. Top. tract. de potest. Princ. secul. §. 5. num. 36.* *Plinius Secund. lib. 10. Epist. si enim tutor est, debet ei tutela definitio quadrare, de qua in §. 2. Inst. de tutel. ibi: Est autem tutela (ut Servius definit) vis, ac potestas in capite libero ad tuendum eum, qui per atatem se defendere nequit, &c. ergo Rex tenetur tam clericos, & Ecclesias, quam laicos tueri, cum sint pars, membra, & cives reipublicæ temporalis, quæ sub tutela Regis est; imò & Principes vassallos uti filios, & nepotes tractare debet, *Joan. de Platea in l. neminem, in fin. C. de decurionib. lib. 10. glof. in l. moveor, C. de serv. expor. Rolan. à Valle cons. 1. n. 114. lib. 1. Cravet. consil. 9. num. 33. & cons. 241. n. 8.* *Tusc. ubi proxime, num. 26.* Princeps insuper supremus iudex conservator dicitur, ad tollendas violentias, & injurias notorias suorum vassallorum, ita eleganter *Tuschus in tract. de visitatione, cap. 31. num. 5. ibi: Rex est iudex conservator suorum vassallorum, ut nemini injuria fiat, & ne aliis injuria inferatur. Conservatoris enim officium est violentias, & injurias notorias tollere, & reprimere, text. in cap. 1. & cap. fin. de off. delegati, in 6. Concil. Trident. sess. 1. cap. 5. & cap. 14. de quo latius erit agendum infra §. p. c. 6. & melius probat ipse *Tuschus in lib. 2. cap. 21. num. 15. & 16. ex Grama. decis. 78. & alii, quem sequitur novissimè Moneta in tract. de conservatoribus, cap. 3. sub num. 2.* ubi alia adducit in proposito, ut Princeps dicatur conservator suorum vassallorum. Et quod Principes teneantur defendere à violentiis iudicium Ecclesias, Ecclesiasticasque personas, jure naturali, divino, canonico, & consuetudine immemoriali, probabimus in sequenti Preludio, quoniam ut supra diximus, ex *Belluga*, manus Regia murus est Ecclesiæ, pax clericorum, salus populū, vita vassallorum, caput subditorum, tutor reipublicæ, propugnaculum, & præsidium Christianæ religionis.**

PRÆLUDIUM III.

SUMMARIUM.

78 Princeps temporalis supremus omni jure naturali, divino, & positivo, & consuetudine immemoriali tenetur

à violentiis personas Ecclesiasticas sibi subditas protegere.

79 Verba l. 36. *recop. por derecho, de naturali intelligit, & defendit auctor.*

80 Jus naturale dicitur, ne alicui in iudicio, & extra iudicium vis fiat.

81 Appellatio, quatenus est defensio, à jure naturali provenit.

Appellatio non denegatur excommunicato, quia est defensio, ibid.

Formalitas, & solemnitas appellationis est inducenda à jure positivo, ibid.

82 Appellatio est præsidium innocentia inventa ad subveniendū oppressis, & corrigendam iniquitatem iudicis. Ecclesia Romana est refugium omnium oppressorum, ibid.

83 Recursus ad Regem pro violentia tollenda à nemine impediri valet cum sit species defensionis.

84 Prohibita appellatione non censetur prohibitus recursus.

Regius recursus dicitur charitativum auxilium, ibid.

85 Cuilibet licet vim repellere, & oppressus de facto potest jus dici iniuste volenti sententiam exequi, non obstante sua legitima appellatione resistere.

86 Potestis magis interest conservatio recursus ad Regem pro tollenda violentia, facta à iudicibus Ecclesiasticis, volentibus in contemptum appellationis ad summum Pontificem interpositæ, exequi sententiam indebitè.

87 Pro defensione sui vel suorum potest quis convocare famulos, servos, vel amicos, & extraneos, si aliter non possit se tueri.

88 De jure naturali est oppressis concessum ob propugnanda violentiam supremorum potentiam invocare. Ex debito sui officii & charitatis tenetur Rex præstare auxilium oppressis, ibid.

89 Quando aliquid fieri licet propria auctoritate, ut vim repellere, multo magis id licet facere per iudicem, etiam incompetentem.

90 Ubi quis potest de facto iudicium Ecclesiastico exequi volenti sententiam non obstante legitima appellatione, resistere, urbanus faciet, recurriendo ad regium Consilium, ut violentia tollatur, ex *Rota* resolvit *Auctor.*

91 Exemptio Clericorum à potestate, & jurisdictione temporalis in eorum utilitatem, non in damnum, & detrimentum eorum introducenda, ut oppressi per iudices Ecclesiasticos non prohibeantur recurrere ad Regem pro violentia tollenda.

Concurrentibus ex uno jure positivo, & ex altero jure naturali & divino, prævalet jus divinum & naturale tanquam potentius, ibid.

92 Sese in Epistola ad Regem à n. 112. 113. & 114. reprehenditur ab *Auctore*, ibid.

92 Text. in cap. dilecto, de senten. excommun. lib. 6. declarat *Auctor.*

Princeps temporalis in defectum jurisdictionis Ecclesiasticæ tenetur auxilium suum præstare, ibid.

93 & 94 Potestas secularis tenetur negare auxilium imploratum à iudice Ecclesiastico pro executione sententia appellabilis, & à qua legitime appellatum est etiam si appellatio non sit admissa à superiore iudice Ecclesiastico, & de hoc constat *seculari, dummodo de jure deberet admitti.*

95 D. l. 36. *recopil. in illis verbis* post *derecho*, interpretatur de divino ab *Auctore*, & plures sacre pagine loci referuntur.

Princeps an peccet negando auxilium vi lentia, remissive, ibid. in fin.

96 D. l. 36. ibi por *derecho*, ut de canonico etiam intelligatur, tradit *Auctor.*

Cum de uno disputatur, cetera supponi debent habilia, ibid.

97 C. Regum officium, declaratur.

Salgado de protect. Reg.

Potestas cognoscendi per viam violentiæ est de regalibus, & reservatis Principi superiori in signum supremæ potestatis, ibidem.

Suprema Regia tribunalia Principem representant, & ideo eis hæc potestas cognoscendi commissa est, ibid.

98 Lex loquens cum aliqua qualitate ad sui intellectum trahit omnes alias que in illo propositio simpliciter, aut generaliter loquantur.

Ad ea que frequentius accidunt jura adaptantur, ibid.

Defensio & protectio Clericorum, est causa pia, ibid.

99 C. Princeps seculi 23. q. 5. declaratur.

100 Propter locorum distantiam, aut magnam difficultatem remediū consequendi, adeo ut ad superiorem recurri non possit, multa prohibita permittuntur.

Ex mora regulariter periculum oritur, ibid.

101 Longinquitas accurrendi Romam dicitur, quando locus est ultra Italiam.

102 Civitas oppressa potest alteri Domino se tradere defendendam.

103 Necessitas caret lege, & legem non admittit, & illicitum licitum facit; iudicem incompetentem facit legitimum, alteratque præcepta, etiam divina, & alia hujusmodi.

104 Rex potest adiri data iudicis Ecclesiastici superioris remissione.

105 Recursus ad suprema tribunalia pro tollenda violentia nititur maxima utilitate, ut experientia demonstrat.

Innocentes gravissimè opprimerentur à iudicibus Ecclesiasticis, cum longè distet Curia Romana, si hoc non poterentur auxilio regio, ibid.

106 Negantes auxilium vi oppressis videtur quodammodo Christum Dominum nostrum persequi.

Regis auxilium implorare contra detinentes decimas, licitum est, ibid.

107 Reges & Imperatores tenentur præstare auxilium Ecclesiæ.

108 In Lusitania non solum Regii auditores, sed quilibet Prætor Regie Coronæ in sua provincia cognoscit de violentia inter Ecclesiasticos de consuetudine, observaturque decisio textus in c. *petimus* 11. q. 1.

109 C. Administratores 23. q. 5. declaratur.

110 C. Christiani 11. q. 1. declaratur.

Violentia est inimica legibus, ibid.

111 C. Filiis vel nepotibus 16. q. 7. declaratur.

112 C. Quidam Monachi 16. q. 1. declaratur.

113 L. fin. C. de summa Trinitate, & fide Cath. declaratur.

Manus Regia manus est Ecclesiæ, ibid.

Reges defensores Ecclesiæ, & religionis appellantur, ibidem.

114 Iudex ordinarius tenetur suos subditos defendere. Res est ordinarius in suo Regno, cum omnes jurisdictiones ab eo effluerint, ibid.

115 Licet Clericis auxilium legis Imperialis assumere, sicut & Imperatorem ipsum & Principem, tanquam legem vivam.

116 Ecclesiasticis iudicibus exequi volentibus abusus notorios à se factos violenter resistitur per privatum personam.

117 Abusus notorius dicitur quoties in actu, qui geritur, usus nullus est ibidem in exemplis.

118 & 119 Recursus violentia iuribus Regis fundatur, & omnis juris consonus est pluribus *Auctoribus.*

120 L. 36. tit. 5. lib. 2. *recop. verb. por costumbre* immemorial declarat *Auctor.*

Aliud est requirere jus, aliud acquisitum conservare, ibidem.

Consuetudo immemorialis, de qua in d. l. 36. est declarativa, & inductiva formalitatis, & modi defensionis extrajudicialis, observari per longum tempus, ibid.